# НАВІНЫ

Выданьне Арганізацыйнага камітэту.

1'1988

БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ «АДРАДЖЭНЬНЕ»

# РЭВАЛЮЦЫЯ ЗЬНІЗУ

**Васіль Быкаў,** народны пісьменьнік Беларусі:

У апошнія дні на Беларусі становіцца усё больш адчувальным імкненьне грамадскасьці да стварэньня Народнага Фронту, супраць якога з такой лютасьцю выступае беларуская бюракратыя. У гэтай сувязі камусьці можа здацца дзіўным /калі не недарэчным/ яе пачуцьцё жаху перад такой прадстаўнічай арганізацыяй, як Народны Фронт. Калі зыходзіць з бясспрэчнасьці палажэньня, што і у народу, і у яго кіраўнікоў існуе адзіная мэта -- справядлівы лад жыцьця на грунце народаўладзьдзя і дэмакратыі, -- дык паўстае пытаньне: чаго баяцца?

Аднак, трэба думаць, некаторыя маюць усе падставы асьцерагацца за ўласны лёс -- асабліва з ліку тых, хто арганізаваў і натхніў падзеі 30 кастрычніка. Цалкам можа быць, што па волі народа, выразьнікам волі якога стане Народны Фронт Беларусі, ім давядзецца разьвітацца з наседжанымі месцамі. У сьвятле гэтага факту добра бачныя адказы на многія надзённыя пытаньні нашага трывожнага часу.

/"Огонёк", №47 1988/.

**Аляксандр Жураўлёў,** доктар эканамічных навук:

У многім эканамічныя праблемы Беларусі вызначаюцца тым, што наша рэспубліка -- класічны узор пабудовы сацыялізму па мадэлі учорашняга дня. Безумоўна, калі зыходзіць з патрабаваньняў прамысловай рэвалюцыі, БССР мае разьвітую эканоміку. Але гэта адсталая эканоміка, калі ацэньваць яе па мерках навукова-тэхнічнай рэвалюцыі і дасягнутых шэрагам перадавых краін тэхналогій. У выніку -- высокая доля ручной працы і адносна нізкая яе прадукцыйнасьць.

Адна з прычынаў, на мой погляд, у тым, што у нас мала цэніцца разумовая праца, бо ёй фактычна адмоўлена ў праве лічыцца прадукцыйнай сілай, якая валодае найвышэйшай эканамічнай эфектыўнасьцю. Хаця відавочна, што там, дзе спачатку думаюць, а потым робяць, якасьць выніку залежыць ад навуковай абгрунтаванасьці і разумнасьці папярэдне прынятых рашэньняў.

Што ж мы бачым у сябе ў рэспубліцы? Некалькі гадоў таму мяне уразіла такое паведамленьне у друку. Аднаго з палнотаўцау судзілі за тое, што ён уласнаручна забіў каля тысячы чалавек. Забіваў адным і тым жа спосабам: металічным стэкам раскваляваў чалавеку чэрап. Калі ў яго запыталіся, за што ён забіваў, атрымалі адказ: "Дык яны ж усе ў акулярах, інтэлігенты праклятыя!" Зьнявагі ў адрас інтэлігенцыі нашай рэспублікі, якія у апошні час прагучалі і у друку, і з вуснаў некаторых прамоўцаў, нагадалі мне пра гэтага нелюдзя. Вядома, да фізічнага вынішчэньня далёка, хоць падзеі 30 кастрычніка у раёне мінскіх Усходніх могілак істотна пахіснулі маю упэўненасьць.

Да якога ж дзікунства дайшла афіцыйная ідэалагічная служба рэспублікі, калі яна ня толькі не выкрывае амаральнасьць зьнявагаў інтэлігенцыі, але сваім маўчаньнем патурае некаторым аўтарам і прамоўцам. Замест таго, каб спыніць цемрашальскую кампанію, ідэалагічная служба знайшла сабе чарговага унутранага ворага -- БНФ "Адраджэньне", які фармуецца па ініцыятыве інтэлігенцыі з мэтаю паскорыць працэс перабудовы і аб'ядноўвае людзей незалежна ад прафесіі, нацыянальнасьці і веравызнаньня.

У такіх умовах цяжка гаварыць пра які-небудзь эканамічны і духоўны прагрэс.

**Павел Дзьмітрук,** рабочы:

Адзін з аргументаў супраць стварэньня БНФ за перабудову "Адраджэньне", які часта паўтараюць нашыя апаненты: "Ня трэба бегчы паперадзе цягніка". Маўляў, ініцыятары і усе прыхільнікі ідэі Народнага Фронту толькі падладжваюцца пад перабудову, выкарыстоўваюць яе у сваіх карысьлівых інтарэсах. А цягнік, трэба думаць, гэта партыя. Аднак ня будзем забывацца, што сёньня партбілет -- далёка не бясспрэчная прыкмета сумленнасьці і дэмакратызму. Ад імя партыі, прыкрываючыся найноўшай рыторыкай, выступаюць зараз і тыя, хто яшчэ у нядаўнім часе гаварыў зусім інакш. Яны гатовыя прынесьці у ахвяру і Сталіна, і Брэжнева, зваліць на іх усю адказнасьць, але захаваць галоўнае -- сістэму -- і ацалець самім.

Найбольш кансерватыўнае мясцовае кіраўніцтва. Пакуль у "цэнтры" гучаць заклікі адмаўляцца ад каманднa-адміністратыўных метадаў кіраваньня, ідзе змаганьне як бы са зьявао /што, безумоўна, патрэбна/, тут усё застаецца зблытаным, як каўтун: людзі, пасады, сімпатыі, даўнія сувязі. Паспрабуеш толькі зачапіць літцёра -- сьмяротна абразіш упраўдома.

У такіх варунках цяжка гарантаваць посьпех рэвалюцыі зьверху, якой, на маю думку, зьяўляецца перабудова. Без усенароднае падтрымкі, без рэвалюцыі зьнізу яна можа захлынуцца. Формаю такой рэвалюцыі зьнізу і павінен стаць Народны Фронт. Тым, хто хоча адстаяць сваю чалавечую годнасьць, дбае пра адпаведны канцу XX стагодзьдзя побыт, чыстае паветра і здароўе уласных дзяцей, трэба разьлічваць толькі на сябе. Бо інакш бюракратыя па-ранейшаму будзе памыкаць намі, як бясслоўным статкам, прыкрываць імем рабочых свае інтарэсы, карыстацца са сьпецразьмеркавальнікаў і сьпецкрамаў, пакінуўшы звычайнаму люду адзінае права -- душыцца ў чэргах.

Зьмены на вышэйшых паверхах палітычнае улады СССР заусёды цягнулі за сабою вострую крытыку папярэдняе палітыкі. Атрымліваецца, што кожнае нашае кіраўніцтва гэтак або інакш памылялася. Трэба, каб падобная гісторыя не паўтарылася ў чарговы раз. Народны Фронт павінен дапамагчы цяперашнім лідэрам дзяржавы быць дастаткова пасьлядоўнымі і не нарабіць новых памылак. І калі ўжо на самой справе параўноўваць перабудову з цягніком, дык толькі у тым сэнсе, што гэта і ёсьць ініцыятыва абуджанага народу.

**Зянон Пазьняк,** старшыня Таварыства "Мартыралог Беларусі" /фрагменты выступу 30 кастрычніка у полі пад Курапатамі/:

Нашая прэса друкуе толькі аднабаковую інфармацыю. І тое, што мы вымушаныя сабрацца тут, за горадам, у полі, сьведчыць аб пазіцыі уладаў. Яны нам нават месца каля нашых

/Працяг на стар. 5/

# МЕНСКІЯ «ДЗЯДЫ '88»

ЗАЯВА АРГАНІЗАЦЫЙНАГА КАМІТЭТУ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ "АДРАДЖЭНЬНЕ"

30 кастрычніка 1988 года у горадзе Мінску атрады міліцыі і ўнутраных войскаў, сьпецпадразьдзяленьні, узброеныя дубінкамі, сьлезацечным газам і вадамётнай тэхнікай, разагналі шматтысячны мітынг-рэквіем памяці продкаў "Дзяды", папярэдне незаконна, без юрыдычнага абгрунтаваньня забаронены.

Было беспадстаўна затрымана больш за 70 чалавек, у тым ліку члены творчых саюзаў, прадстаўнікі прэсы, жанчыны. Ужывалася фізічная сіла і сьлезацечныя газы.

Мы ацэньваем падзеі 30 кастрычніка як непрыкрыты рэцыдыў сталіншчыны, як наступ антыперабудоўчых сіл на дэмакратыю і выказваем рашучы пратэст супраць беззаконьня і гвалту над правамі чалавека.

Загадам на разгон мітынга ўлады паказалі, што весьці дыялог з народам яны не жадаюць.

У рэспубліцы разгорнута зьняважлівая ідэалагічная кампанія супраць Таварыства памяці ахвяраў сталінізму "Мартыралог Беларусі", Аргкамітэту Беларускага Народнага Фронту, патрыятычных маладзёжных аб'яднаньняў. Ідзе беспрэцэдэнтная дыскрэдытацыя творчай і навуковай інтэлігенцыі, распальваецца сацыяльная варожасьць. Аргкамітэту БНФ "Адраджэньне" правакацыйна прыпісваюцца абсурдныя палітычныя намеры, людзей застрашваюць прыбалтыйскімі народнымі рухамі за перабудову, мэтанакіравана скажаючы іх дэмакратычную сутнасьць.

Мы рашуча заяўляем, што курс на распальваньне міжнацыянальнай і сацыяльнай варожасьці, які абрала сёньня ідэалагічная служба рэспублікі, мяжуе з крымінальным і палітычным злачынствам.

Выйсьце з сёньняшняга крызісу мы бачым у адкрытым дыялогу грамадскасьці з тымі кіраўнікамі, якія ўсьвядомяць, нарэшце, што перабудова не адбудзецца, пакуль да палітычнага жыцьця рэспублікі не далучацца мільёны яе жыхароў.

Кіраўніцтва, якое ўжыло сілу супраць уласнага народу, разгарнула паклёпніцкую кампанію супраць дэмакратычнай ініцыятывы, супраць інтэлігенцыі і моладзі — скампраметавала сябе і не заслугоўвае палітычнага даверу.

Аргкамітэт Беларускага Народнага Фронту за перабудову "Адраджэньне".

## ПРА ШТО НЕ ЗАХАЦЕЛА ВЕДАЦЬ УРАДАВАЯ КАМІСІЯ

● В.СЁМУХА, перакладчык /г.Мінск,2-гі зав. Баграціёна,17-45/:

Перад галоўнай брамай могілак на Маскоўскай шашы міліцыя /ёю кіраваў палкоўнік, які назваў сваё прозьвішча, -- Срыбны/ зрабіла спробу разагнаць народ: строем урэзалася ў натоўп і пачала адціскаць і расьсякаць людзей. Пры гэтым у вочы пярэдніх міліцыянты пырскалі аэразолем, ад чаго людзі трацілі усялякую арыентацыю. Утварылася страшэнная цісканіна і вырвацца было практычна немагчыма.

Калі людзі вярталіся з разагнанага мітынгу і хацелі ўвайсьці ў горад, пачалася новая расправа. Тут ужо дубінкі, газ, закратаваныя машыны працавалі з поўнай нагрузкай. Людзей білі, пакавалі ў машыны і вывозілі. Сэнсу гэтай акцыі я дагэтуль разгадаць не магу. Гэта ўжо была адкрытая помста, а не разгон ці "прекращение" митинга". Людзі, рассыпаўшыся, кінуліся да горада праз лясок. А там ужо ішло паляваньне: міліцыя перахоплівала іх і біла, балазе, у лесе і закон лесу...

● У.ТКАЧЭНКА, асьпірант /г.Мінск,вул.Акадэмічная,3-63/:

Міліцыянты схапілі мяне, скруцілі рукі і пырснулі ў твар сьлезацечным газам, што мною потым было зазначана у пратаколе. У РАУС у адным пакоі са мной апынуліся яшчэ трох затрыманых. У аднаго былі запэцканыя на каленях нагавіцы і падбітае вока. Ён паскардзіўся, што калі яго затрымалі, то паставілі на калені і білі тварам аб зямлю. Капітан, пачуўшы гэта, прыстрашыў, што калі той будзе балбатаць, яго пакінуць у міліцыі і пакажуць, як сапраўды б"юць.

● А.ТКАЧОВА, настаўніца /г.Мінск,вул.Пушкіна,29-141/:

Раптам міліцыянт, што быў з левага боку ад мяне, пачаў пырскаць людзям у твар з ярка-чырвонага балёнчыку. Моцна апякло твар, пацяклі сьлёзы, стала цяжка дыхаць. Людзі закрычалі: "Сьлезацечны газ!" Гэтая вадкасьць трапіла ў вочы мне, Л.І.Міронавай і большая доза З.С.Пазьняку.

● М.АРЭШКАЎ, інжынер /г.Мінск,вул.Карбышава,1,к.1-56/:

Група невядомых у цывільным зьнянацку схапілі мяне за рукі і пацягнулі ў машыну. Я упіраўся і ня лез. У гэты час мяне некалькі разоў ударылі па нагах, руках, верхняй частцы цела. Засталіся сінякі, аб чым пазьней быў складзены акт судова-медыцынскай эксьпертызы /1.XI.88/ і была пададзеная скарга ў Першамайскую пракуратуру /6.XI.88/.

● І.МАТУЗАЎ, рабочы /г.Мінск,вул.Пензенская,57-1/:

Бачыў, як маладога чалавека, якога цягнулі да машыны, моцна стукнулі па сьпіне. Бачыў, як нейкую жанчыну сярэдніх гадоў валаклі два курсанты міліцыі. Яна ўзьняла лямант. І тады адзін з курсантаў ударыў яе кулаком.

● Г.ЛОЙКА, скульптар /г.Мінск,вул.Кнорына,10а-14/:

Да мяне падбеглі трое ў міліцэйскай форме, заламалі мне назад рукі і сталі пхаць да машыны. ...У машыне працягваліся зьдзекі. Міліцыянты вычвараліся ў жорсткасьці. У дадатак на мяне ўвесь час сыпаліся грубыя абразы.

--И откуда вы такие националисты взялись, кто это вам внушил? Говори, кто?! -- і пры гэтым мне здушвалі горла і заломвалі руку.

--Я з вамі буду размаўляць толькі тады, калі вы назавяце свае імёны.

--На твоей могиле я назову своё имя, козёл! Понял?! На могиле напишу! Будь моя воля, я бы собственной рукой вас уничтожал. Ты знаешь, что делали с такими, как ты, в 39-м году? Расстреливали без суда и следствия. Жаль на вас патроны тратить!

У пастарунку Першамайскага РАУС мне давялося цярпець прыніжэньні пад час вобшуку. Капітан Вашкевіч адмовіўся назваць тых міліцыянтаў, што схапілі мяне. І ўсё ж я прачытаў іхнія подпісы на рапарце. Гэта -- малодшы сяржант Ларыёнаў, які душыў мяне за горла і выломваў руку, лейтэнант Марціновіч, што быў за рулём, ст. сяржант Глазкоў -- гэтае ягонае прозьвішча, магчыма, недакладнае.

* * *

Пададзеныя тут вытрымкі -- толькі малая частка тых соцяў пісьмовых сьведчаньняў, якія сабрала грамадская камісія БНФ, утвораная па ініцыятыве В.Быкава пасьля публікацыі Пастановы Вярхоўнага Савету БССР "Аб выніках вывучэньня акалічнасьцяў ... 30 кастр. 1988".

# РЭСПУБЛІКАНСКАЯ ПАРАНОЙЯ

**Шмат гадоў з цікавасцю чытаю прозу Савелія Паўлава. У пачатку яго творчага шляху часам узнікала пытанне: у якім жанры працуе аўтар? Публіцыстыка ў яе чыстым выглядзе? Не. Памфлетыстыка? Мастацкая проза?**

І.Шамякін.

У канцы XX стагоддзя у Вашынгтоне запрыкмечана дзівосная з'ява. Паранойя, як і парапсіхалогія, набыла ярка выражаную тэндэнцыю усё часцей пакідаць сцены шпіталяў і пасяляцца у офісах і кабінетах улады. Заўважана таксама, што яна услед за парапсіхалогіяй мае схільнасць да мімікрыі з фізіялагічнага у сацыяльна-палітычны стан.

З кнігі Савелія Паулава "Імперская паранойя" /С.Паулаў -- заг. адзьдзела агітацыі і прапаганды ЦК КПБ/.

Паранойя -- психическое заболевание, характеризующееся стойким систематизированным бредом.

/Советский Энциклопедический Словарь./

Закрытыя ідэалагічныя інструктажы, сакрэтныя цыркуляры і "ориентировки" для службовага карыстаньня -- можна падумаць, што нашыя рэспубліканскія ідэолагі зьяўляюцца не прадстаўнікамі **к і р у ю ч а й** партыі, а падпольшчыкамі, якія у сьмяротна небясьпечных варунках перабудовы вымушаныя дзейнічаць нелегальна. Ім сапраўды не пазайздросьціш, бо на гэты раз падпольле павінна разьлічваць толькі на уласныя сілы -- чакаць дапамогі з "Вялікай зямлі" не выпадае.

Тут будзе дарэчы прывесьці выказваньне члена Палітбюро, сакратара ЦК КПСС В.Мядзьведзева, апублікаванае у часопісе "Коммунист" №17 за 1988 год: "У адносінах з грамадскімі арганізацыямі партыя паважае іх права на уласнае меркаваньне, на адстойваньне уласнай пазіцыі, на абарону сваіх інтарэсаў. У апошні час ідзе бурнае разьвіцьцё формаў грамадскай самадзейнасьці нашага насельніцтва, рознага роду арганізацый, нефармальных аб'яднаньняў. У шэрагу рэспублік узьнікае Народны фронт. Усё гэта працэсы заканамерныя, у тым ліку зьвязаныя і з тым, што сістэма грамадскіх арганізацый, якая склалася у мінулым, у пэўнай ступені апынулася зафармалізаванай, а таму у многім не падрыхтаванай да таго, каб выразіць плюралізм меркаваньняў і інтарэсаў людзей. Мы супраць таго, каб гэтыя новыя формы актыўнасьці разглядаць амаль што як небясьпеку для нашага грамадскага ладу -- а такія настроі ёсьць. Гэтыя настроі не адпавядаюць лініі партыі на дэмакратызацыю, публічнасьць, плюралізм".

Пакуль тое, тутэйшыя кіраўнікі усё ніяк не нацешацца з дэтэктыўнае гульні з чорным катом у цёмным пакоі і дагэтуль рассылаюць падрабязныя цыркуляры з грыфам "Для служебного пользования" па выяўленьні беднае жывёлы нават у пустым памяшканьні. Падобных "сакрэтных" цыркуляраў складзена цяпер мноства. Ніжэй мы робім здабыткам публічнасьці толькі адзін з гэтых дакументаў. На нашую думку, самы галоўны. Па сваёй сутнасьці "Ориентировка" зьяўляецца нібы творчай распрацоўкай праграмы, дэкляраванай Нінай Андрэевай. Але прынцып: "Вучань, перавысь свайго настаўніка!" -- вытрыманы тут цьвёрда. Зрэшты, дакумент гаворыць сам за сябе:

Ориентировка
<u>для служебного пользования</u>

О НЕКОТОРЫХ ОСОБЕННОСТЯХ НЫНЕШНЕЙ ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКОЙ ОБСТАНОВКИ В РЕСПУБЛИКЕ

В последнее время в республике отмечается активизация групп экстремистского толка. Среди них особо выделяются такие самодеятельные формирования как "Талака", "Тутэйшыя", "Современник" /г. Минск/, "Паходня" /г. Гродно/, "Узгор'е" /г. Витебск/, "Маладзік" /г. Новополоцк/ и другие. Они явочным порядком собирают различные сборища, создают всевозможные "комитеты", провозглашают "декларации", "программы", пытаясь вовлечь в эту сомнительную возню возможно большее количество людей, особенно молодёжи. Такого рода действия часто инспирируются и подогреваются событиями в прибалтийских республиках. В населённых пунктах Белоруссии, расположенных вдоль границы с Литвой и Латвией, отмечается участившийся наплыв эмиссаров, подстрекающих местное население направлять всякого рода протесты, выступать за создание "народного фронта" и т.п. /.../*

При ближайшем рассмотрении этих "программ" складывается впечатление, что они отражают социальные интересы тех слоёв, которые в годы застоя путём "теневой экономики", злоупотреблений, коррупции нажили крупные денежные средства, а ныне стремятся легализовать свои капиталы, направить их в русло частного предпринимательства. /.../

Методы работы экстремистских групп отличаются изощрённостью. На вооружение берутся шантаж, угрозы, подлоги, обман, фальсификация, навешивание оскорбительных ярлыков на людей, оказавшихся на пути амбиций и вожделений экстремистов.

Глубоко противоречит правовым нормам и развивающемуся в нашей стране демократическому процессу уже сама процедура создания организационной структуры так называемого "народного фронта за перестройку и возрождение". Историко-мемориальная комиссия, от имени которой пошла кампания за создание "народного фронта", образовала так называемый "Комитет 58" /по номеру статьи Уголовного кодекса РСФСР, по которой в 30 -- 40-х годах осуществлялись репрессии/. Правление фонда культуры отвергло это предложение. Тем не менее комиссия явочным порядком создала этот комитет, а газета "Літаратура і мастацтва" опубликовала его "программу". /.../

Как показали последующие события, вся возня вокруг "Комитета 58" была откровенным прикрытием экстремистских групп З.Позняка /научный сотрудник Института истории АН БССР/, М.Дубенецкого /пенсионер/, В.Вечёрко /ассистент кафедры белорусского языка пединститута им. Горького/ для достижения далеко идущих целей.

Собравшись 19 октября с.г. в Минском доме кино, группа самозванцев под вывеской "Комитет 58" назвала себя "учредительным съездом Белорусского историко-просветительского общества". Следует заметить, что "делегатов" этого съезда никто не избирал и не делегировал. Они были приглашены по списку из числа наиболее приближённых к экстремистским группам "Талака", "Тутэйшыя". Обманным путём на эту встречу были приглашены и некоторые известные деятели литературы, культуры Белоруссии. /.../

На собрании была создана атмосфера, когда любой намёк на здравый смысл подвергался травле, улюлюканью. Шторм эйфории настолько захлёстывал собравшихся, что они утрачивали

/Працяг на стар. 4/

* Агульны аб'ём "Ориентировки" -- 18 машынапісных старонак. Па зразумелых тэхнічных прычынах мы ня можам прывесьці гэты дакумент цалкам. Тут і далей у купюры трапілі агітацыйныя тэзы пра флагманства Беларусі у перабудове. Скарочаныя таксама фрагменты, якія амаль тэкстуальна паўтараюць "Эвалюцыю палітычнага невуцтва", "Пену на хвалі перабудовы" і іншыя "пены". Заўважым толькі, што "Ориентировка" нашмат больш падрабязная, і на яе тле згаданыя публікацыі выглядаюць нават адносна прыстойна.

/Працяг са стар. 3/

# Рэспубліканская паранойя

способность трезво оценивать свои слова, действия и их последствия. Специально подобранные холёные парни из "Талаки" пытались даже применять силу, чтобы закрывать рты и уводить с трибуны оппонентов, пытавшихся выразить несогласие с затеянной провокацией. /.../

Следует отметить, что действия экстремистских групп совершаются на противоправной основе, с грубым нарушением действующего законодательства и демократических норм, за спиной рабочего класса, крестьянства, интеллигенции, всего народа. Характерно, что во всех формированиях /историко-мемориальная комиссия, "Комитет 58", "Белорусское историко-просветительское общество", "оргкомитет" и др./ в большинстве своем одни и те же лица. Многие из них причисляют себя к "творческой интеллигенции", а по существу являются окололитературными прилипалами. В составе этих формирований практически нет рабочих, колхозников. /.../

Одна из целевых установок экстремистских групп -- протащить призывы "народного фронта" в широкие слои населения. С этой целью было задумано провести 30 октября с.г. под прикрытием религиозного праздника "поминовения умерших "Дзяды" массовый митинг, с тем чтобы опять же под шум о Куропатах рекламировать лозунги о создании "белорусского народного фронта". /.../

Довольно чётко определилась тактика, методы действий экстремистских групп. Для реализации своих далеко идущих политических целей и амбиций они спекулируют на памяти о жертвах репрессий, вводят в заблуждение общественное мнение, маскируют свои идеи и цели под установки и требования XIX Всесоюзной партийной конференции, разглагольствуют о новом политическом мышлении, размывая его субъективистскими, далёкими от науки суждениями. Один из излюбленных приёмов -- объявлять внешне приемлемую повестку дня очередного собрания, диспута, а проводить сомнительные резолюции, призывы.

В связи с критикой в печати последних акций экстремистских групп "Современник", "Талака", "Тутэйшыя" их лидеры муссируют тезис о том, что якобы официальные органы пытаются "поссорить интеллигенцию с народом", "вбить клин между творческой интеллигенцией и рабочим классом".

Это ложь на коротких ногах. Это ещё одна попытка создать напряжённость в республике. Партия всегда опиралась на интеллигенцию, но всегда стояла на принципиальных позициях.

Следует иметь представление о ближайших намерениях экстремистских групп. Они высказываются за создание в трудовых коллективах опорных ячеек "оргкомитета "народного фронта" и предпринимают в этом плане настойчивые попытки проникнуть в заводские и сельские трудовые коллективы. Ставится цель выбить из рук партийных комитетов средства массовой информации, всячески внедрять в редакции "своих людей" -- верных осведомителей и информаторов.

Всячески обхаживаются и подбиваются на благосклонное отношение к экстремистским группам известные писатели, художники, композиторы, общественные деятели. Объектами массированной обработки такого рода в последнее время стали народный художник СССР М.А.Савицкий и народный артист СССР И.М.Лученок. Постоянно обрабатывается молодёжь, особенно студенческая, учащиеся ПТУ.

По всем каналам самиздата ведётся беспардонная дискредитация партийных и советских органов, травля их руководителей. При этом сплошь и рядом допускаются ложь, дезинформация, подтасовки фактов и другие недостойные приемы из арсенала худших времён. /.../

Складывающаяся общественно-политическая обстановка в республике требует повсеместного усиления идеологической, политико-воспитательной работы, её конкретизации.

С этой целью необходимо во всех городах и районах, в коллективах трудящихся создать специальные идеологические комиссии, на которые возлагается повседневный контроль за состоянием общественно-политической обстановки, выработка и осуществление оперативных мер по её оздоровлению. Обязанностью комиссий является выявление и постановка на учёт всех экстремистских элементов и групп, постоянная работа с ними.

Особое внимание следует уделить организации индивидуальной воспитательно-профилактической работы с лидерами экстремистских групп. Практиковать заслушивание их отчётов в трудовых коллективах о личном вкладе в перестройку, решительно осуждая их незрелые выходки и позиции. Персональная ответственность за проведение этой работы возлагается на руководителей и секретарей парторганизаций, где работают или учатся такие люди. /.../

В партийных комитетах и бюро проводить индивидуальные встречи и беседы с родителями членов самодеятельных клубов и групп молодёжи, в которых раскрывать суть и опасность националистических устремлений их детей. Повысить требовательность к родителям-коммунистам за нравственное поведение и поступки своих детей, за идейно-политическое и моральное воздействие на них.** /.../

Обкомам, горкомам и райкомам партии, Белсовпрофу и его подразделениям на местах следует глубже анализовать морально-политическую обстановку в коллективах, вместе с партийными организациями с учётом меняющихся условий разрабатывать и осуществлять эффективные меры влияния на людей. При этом обращать особое внимание на удовлетворение повседневных нужд граждан, внимательно относиться к их обращениям, просьбам в партийные, советские, профсоюзные и хозяйственные органы по личным вопросам, всячески пресекать попытки бюрократизма и волокиты в работе с людьми.*** /.../

В течение ноября-декабря с.г. пересмотреть и внести изменения в составы редакционных коллегий газет и журналов и обеспечить персональную ответственность их редакторов за уровень публикаций. Редакционные коллективы укрепить профессионально подготовленными, политически зрелыми кадрами. С журналистами, допускающими идейнонеправильные взгляды и позиции или сотрудничающими с экстремистскими группировками, проводить соответствующую индивидуальную работу.

Руководителям всех коллективов, где имеется множительная техника, ввести жёсткий контроль за ее использованием, решительно пресекая все попытки к "самиздату". /.../

Вся идеологическая и организационная работа в трудовых коллективах в нынешней ситуации должна быть направлена, с одной стороны, на дальнейшее повышение трудовой и производственной дисциплины, рост эффективности производства и, с другой стороны, на выработку у наших людей негативного отношения к так называемому оргкомитету за создание "народного фронта", качеств убеждённых борцов за истинную перестройку, за дальнейшее развитие и совершенствование социализма.

---

** Некаторыя парткамы ўжо пачалі "арыентавацца", пра што сьведчыць вытрымка з газеты Мінскага педінстытута "Савецкі настаўнік" /2.12.88/:

Рэктарат і партыйны камітэт лічаць мэтазгодным у бліжэйшыя дні ва ўсіх студэнцкіх аўдыторыях даць праўдзівую інфармацыю пра асаблівасці грамадска-палітычнай абстаноўкі, арганізаваць індывідуальную выхаваўча-прафілактычную работу з «лідэрамі» самастойных аб'яднанняў і заслухаць іх справаздачы ў працоўных калектывах пра асабісты ўклад у перабудову (персанальная адказнасць ускладаецца на кіраўнікоў і сакратароў партарганізацый факультэтаў, дзе працуюць і вучацца такія людзі), у дэканатах факультэта правесці індывідуальныя сустрэчы і гутаркі з бацькамі студэнтаў, членаў самадзейных клубаў і груп моладзі, раскрыць сутнасць і небяспечнасць нацыяналістычнай настроенасці іх дзяцей.

*** Дык калі для партапарату барацьба з бюракратызмам зьяўляецца толькі хітрай тактыкай, грамадзянам трэба сьпяшацца з просьбамі, бо пазьней такога спрыяльнага моманту ня будзе.

## Усім групам падтрымкі

7 сьнежня армянскі народ напаткала страшная трагедыя.

Арганізацыйны камітэт Беларускага Народнага Фронту "Адраджэньне" заклікае Вас прыняць удзел у гуманнай акцыі па зборы фінансавых сродкаў у фонд ахвяраў землятрусу ў Арменіі.

Кожная група падтрымкі, кожны актывіст руху можа неадкладна распачаць збор сродкаў па месцы працы, навучаньня або жыхарства і ў самы бліжэйшы час пералічыць ахвяраваньні на рахунак №700412 у Ерэванскім адзьдзяленьні Жылсацбанку з допісам: "Ад групы падтрымкі Беларускага Народнага Фронту "Адраджэньне". Пра пералічаньня на рахунак ахвяраваньні просім абавязкова паведаміць у Аргкамітэт.

У пакоі №101 па вул. Фрунзе, 5 /Дом літаратара/ з 12 сьнежня сакратарыятам і дзяжурнымі Аргкамітэту БНФ арганізаваны пункт па зборы фінансавых сродкаў, куды Вы таксама можаце прынесьці свае асабістыя ахвяраваньні і ахвяраваньні групаў падтрымкі.

Сакратарыят БНФ "Адраджэньне".

/Працяг са стар. I/ РЭВАЛЮЦЫЯ ЗЬНІЗУ/

## Зянон Пазьняк:

продкаў, каля могільніку не далі. Але нічога -- мы на сваёй зямлі, і яна нас зразумее!

Вядома, у нас адна магчымасьць: гаварыць вось так, як і трыста, і чатырыста, і тысячу гадоў назад. Нічога, выкарыстаем і гэтую магчымасьць, бо праз прэсу мы нават ня можам надрукаваць Дэкларацыю Таварыства "Мартыралог Беларусі". /.../

Каб перабудова ня рухалася, бюракратыя хоча стварыць канфрантацыю ў нашым народзе. Таму я яшчэ раз зьвяртаюся да вас: будзем пільнымі! І будзем адказнымі! Будзем мудрымі, калі ім не хапае мудрасьці! /.../ Пагля дзіце, што творыцца. Яны нават тут нас баяцца, на гэтым полі. Гэта агонія! Гэта палітычныя банкруты, якія давялі рэспубліку да роспачы. Трымайцеся парадку і будзьце мудрымі! Перамога за перабудовай! /.../

Гэты мітынг забаранілі таму, што, маўляў, "традыцыі праваджэньня Дзядоў на Беларусі няма". Было напісана таксама, маўляў, "ввиду того", што ў гэты час у Мінску пройдуць "гуляния", прысьвечаныя юбілею ВЛКСМ. Хіба можна праводзіць "гуляния" у дні жалобы? Гэта ж дзень задушны, гэта ж Дзяды! Гэта ж вытокі нашай гісторыі! Мы ж памінаем продкаў, мільёны замучаных жыцьцяў. Вось недалёка Курапаты. Там загінулі сотні тысячаў чалавек. Ды і не адныя Курапаты... Як можна выганяць моладзь за горад, каб тут на сьнезе мы гаварылі пра пашану да нашых продкаў!? /.../

Я зьвяртаюся да міліцыі: мы такія ж самыя людзі, як і вы. Мы жывем у адной краіне, мы скончылі адну школу, мы адзін народ! Не паддавайцеся на правакацыю, вас піхаюць на дрэнную справу. І хоць вы мусіце выконваць указаньні, але кожны з вас чалавек, кожны -- маральная істота, і вы павінны ўсьведамляць гэта. /.../

Мы за тое, каб паважаўся наш народ, каб паважалася нашая гісторыя, нашыя нацыянальныя сімвалы. Хопіць нас абуваць у лапці! Мы вялікі народ, і у нас ёсьць вялікая культура.

Беларусы ніколі не перасьледавалі народы, якія жылі на нашай зямлі, і ня будуць нікога перасьледаваць. Толькі ў перабудове, толькі ў дэмакратычнай Беларусі будзе існаваць свабода і роўныя правы для усіх нацыянальнасьцяў. Таму трэба змагацца разам за перабудову, за нашую будучыню. /.../ Усе мы -- Нацыя, -- ня будзем забывацца пра гэта. І рускія, і яўрэі, і палякі, і татары -- усе. Не забываймася пра гэта ніколі!

## У Прэзідыум Вярхоўнага Савету БССР

ЗВАРОТ АРГАНІЗАЦЫЙНАГА КАМІТЭТУ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА ФРОНТУ ЗА ПЕРАБУДОВУ "АДРАДЖЭНЬНЕ"

Як паведамлялася ў друку, 19 кастрычніка гэтага году ў Мінску на ўстаноўчым сходзе гісторыка-асьветніцкага таварыства памяці ахвяраў сталінізму "Мартыралог Беларусі", заснавальнікамі якога выступілі Саюз пісьменьнікаў БССР, Саюз кінематаграфістаў БССР, Саюз мастакоў БССР і рэдакцыя газеты "Літаратура і мастацтва", быў утвораны таксама Аргкамітэт Народнага Фронту за перабудову "Адраджэньне". У склад камітэту ўвайшлі прадстаўнікі творчых саюзаў, навуковая інтэлігенцыя, служачыя, рабочыя , камуністы і беспартыйныя. Камітэт ставіць сваей мэтай садзейнічаць разгортваньню шырокага руху ў падтрымку курса КПСС на рэвалюцыйную перабудову і абнаўленьне грамадства, абудзіць палітычную і творчую актыўнасьць грамадзян рэспублікі незалежна ад іх нацыянальнай, сацыяльнай, партыйнай, прафесійнай прыналежнасьці і веравызнаньня. Народны рух будзе спрыяць разьвіцьцю і пашырэньню сацыялістычнай дэмакратыі, народаўладзьдзя, маральнаму ачышчэньню грамадства.

Дзейнасьць аргкамітэта БНФ "Адраджэньне" ажыцьцяўляецца ў рамках савецкіх законаў.

Для наладжваньня канструктыўнага дыялогу з працоўнымі калектывамі, партыйнымі і савецкімі органамі, грамадскімі арганізацыямі аб задачах і мэтах руху, формах і метадах дзейнасьці ствараемага Беларускага Народнага Фронту за перабудову "Адраджэньне", кіруючыся артыкуламі 48, 50, 51 Канстытуцыі СССР, артыкуламі 46, 48, 49 Асноўнага Закону Беларускай ССР, аргкамітэт БНФ "Адраджэньне" зьвяртаецца за падтрымкай да Прэзідыума Вярхоўнага Савету БССР.

Па нашых меркаваньнях, Прэзідыум Вярхоўнага Савету БССР , спрыяючы ўплыву грамадскіх ініцыятыў на перабудову і абнаўленьне жыцьця ў рэспубліцы, можа: пасадзейнічаць развіцьцю галоснасьці -- надрукаваць ў рэспубліканскіх перыядычных выданьнях зварот Аргкамітэту БНФ "Адраджэньне" "Да грамадзян Беларусі", іншых праграмных і статутных дакументаў;

вырашыць пытаньне аб прадстаўленьні Аргкамітэту БНФ "Адраджэньне" неабходнай паліграфічнай базы для выданьня інфармацыйнага бюлетэня Народнага Фронту або газеты;

выдзеліць у горадзе Мінску прыймальнае памяшканьне для работы Арганізацыйнага Камітэту БНФ "Адраджэньне", прапанаваць зрабіць тое ж уладам абласных і раённых гарадоў, дзе будуць дзейнічаць рэгіянальныя адзьдзяленьні БНФ "Адраджэньне".

Лічым, што Прэзідыум Вярхоўнага Савету БССР, як вышэйшы орган Савецкай улады, ня можа прайсьці міма шматлікіх фактаў "выкручваньня рук" актывістам народнага руху, дэзынфармацыі шырокіх слаёў насельніцтва адносна дзейнасьці Аргкамітэту і самадзейных аб"яднаньняў.

Спадзяемся на падтрымку нашых ініцыятыў, усталяваньне даверу і творчага супрацоўніцтва паміж народным рухам за перабудову і кіруючымі савецкімі і партыйнымі органамі.

Аргкамітэт БНФ "Адраджэньне" мяркуе, што ажыцьцяўленьне дадзеных прапаноў зьявіцца практычным увасабленьнем Прэзідыумам Вярхоўнага Савету БССР палажэньняў артыкула 9 і патрабаваньняў артыкула 4 Асноўных Законаў Саюза ССР і Беларускай ССР.

Зварот прыняты на пасяджэньні аргкамітэту БНФ "Адраджэньне" 18 лістапада 1988 г.

Адказ па сутнасьці выкладзенага ў звароце просім прыслаць на адрас: 220034, Мінск, вул.Фрунзе, 5, Дом літаратара.

Па даручэньні Аргкамітэту: В.Якавенка.

# ХРОНІКА

● 19 кастрычніка. А 19.00 у Мінску, у Доме кіно пачаўся ўстаноўчы сход Беларускага гісторыка-асьветніцкага т-ва памяці ахвяраў сталінізму "Мартыралог Беларусі". Сабралася каля чатырохсот чалавек. У выступах неаднаразова гучала прапанова стварыць Беларускі Народны Фронт у падтрымку перабудовы. Пастаўленая на галасаваньне прапанова ўтварыць Арганізацыйны камітэт БНФ "Адраджэньне" была сустрэтая авацыяй залы. У склад Аргкамітэту ўвайшлі: В.Быкаў, Н.Гілевіч, А.Грыцкевіч, З.Пазьняк і інш.

Кіраўнікі рэспублікі не адважыліся шырока абвясьціць склад "Мартыралогу" і Аргкамітэту БНФ "Адраджэньне", імкнучыся зьвесьці ўсё да "інтрыгі нефармалаў".

● 28 кастрычніка. Адбылася першая пленарная нарада Аргкамітэту БНФ "Адраджэньне". Удзельнікі нарады выказалі занепакоенасьць нездаровай грамадска-палітычнай сітуацыяй на Беларусі: І. Відавочна, што рэспубліканскія партыйныя работнікі не зьбіраюцца адмаўляцца ад выпрацаванага ў перыяд стагнацыі стылю работы і схільныя па-ранейшаму падаўляць грамадскую актыўнасьць. Невыпадкова Аргкамітэт і "Мартыралог" разглядаюцца імі як ідэйна шкодныя ініцыятывы, з якімі трэба змагацца, што засьведчыла зьняважлівая ідэалагічная кампанія ў друку. 2.Магчыма, сітуацыя ўскладняецца слабой паінфармаванасьцю вышэйшага партыйнага кіраўніцтва БССР пра ідэю, зьмест і мэты новых грамадскіх згуртаваньняў. 3.Тэндэнцыйнасьць інфармацыі ў рэспубліканскім друку пра дзейнасьць Народных Франтоў у Прыбалтыцы прывяла да таго, што гэтыя сапраўды ўсенародныя рухі пачалі атаясамлівацца з патрабаваньнямі нешматлікіх экстрэмісцкіх групаў. Сьвядомае пашырэньне падобных стэрэатыпаў найперш перашкаджае перабудове ў самой Беларусі.

Большасьць сяброў Аргкамітэту вырашылі ўзяць удзел у мітынгу-рэквіеме "Дзяды".

● 30 кастрычніка. А 14.00 каля Усходніх могілак у Мінску на мітынг-рэквіем "Дзяды" сабралося звыш 10 тыс. чалавек. Людзей сустрэла сьцяна шэрых міліцэйскіх батальёнаў, якія атрымалі загад на падаўленьне мітынгу. Пад час разгону ўжывалася фізічная сіла, сьлезацечны газ, дубінкі. У адказ людзі скандзіравалі: "Вандэя!", "Сталіністы!", "Народны Фронт!". Пэўнай частцы тых, хто сабраўся на мітынг, удалося прарвацца праз міліцэйскае ачапленьне на кальцавую дарогу, адкуль яны накіраваліся ў Курапаты. У полі пад Курапатамі перад імі выступілі пісьменьнік Ул.Арлоў і З.Пазьняк, які зачытаў Дэкларацыю Т-ва "Мартыралог Беларусі". Міліцыя, што зьявілася там праз палову гадзіны, дзейнічала асабліва жорстка. /Пра гэта гл. таксама на стар. І, 2 і 5./

● 31 кастрычніка. У тэатры імя Янкі Купалы адбыўся партыйны сход, які прыняў наступную рэзалюцыю:

І.Падтрымаць стварэньне гісторыка-асьветніцкага таварыства "Мартыралог Беларусі".

2.Асудзіць мэтанакіраваную кампанію, разьвязаную газетай "Вячэрні Мінск"..., накіраваную на дыскрэдытацыю таварыства... .

3.Сыграць сьпектакль "Надзея Путніна..." у фонд гэтага таварыства.

4.Асудзіць распачатую ў рэспубліцы кампанію па дыскрэдытацыі творчай інтэлігенцыі рэспублікі... . Зьвярнуцца ў ЦК КПБ з просьбай тэрмінова разгледзець пытаньне аб злоўжываньні службовым становішчам і даверам партыі асобаў, якія садзейнічалі кампаніі цкаваньня творчай інтэлігенцыі і маладзёжных самадзейных аб"яднаньняў.

5.Зьвярнуцца ў Прэзідыум Вярхоўнага Савету БССР з просьбай перагледзець Указ аб рэгуляваньні... мітынгаў і шэсьцяў у сувязі з яго супярэчнасьцю з арт.50 Канстытуцыі СССР... .

6.Асудзіць метады, якія выкарыстоўваліся падразьдзяленьнямі органаў унутраных спраў... пры разгоне людзей... 30 кастрычніка, улічваючы, што рашэньне Мінгарвыканкама забараніць мітынг -- антыканстытуцыйнае. /.../

● 31 кастрычніка. Адбыўся партыйны сход у СП БССР. Выступалі ўдзельнікі і сьведкі падзей 30 кастрычніка: А.Асташонак, В.Казько, К.Тарасаў і інш. Усе сышліся на тым, што забарона мітынгу ня мела пад сабой рэальнай законнай падставы і зьявілася парушэньнем канстытуцыйнага права грамадзян, зьняважай грамадзянскай годнасьці савецкага чалавека.

Прапанова зьвярнуцца да Палітбюро ЦК КПСС з просьбай правесьці расьследаваньне абставінаў забароны і спыненьня мітынгу-рэквіему была прынятая пераважнай большасьцю галасоў.

● ІІ лістапада. Адбылася другая пленарная нарада Аргкамітэту БНФ "Адраджэньне", у якой выказалі жаданьне ўзяць удзел сакратар Мінскага гаркама партыі П.Краўчанка, заг. сектара аддзьдзела культуры ЦК КПБ А.Бутэвіч, інструктар аддзьдзела прапаганды ЦК КПБ В.Балашоў. Сябры Аргкамітэту адмовіліся ад чарговых кабінэтных перамоваў, бо пазіцыі абодвух бакоў дастаткова выразна акрэсьліліся 30 кастрычніка, а канчаткова расставіць усе акцэнты можа толькі шырокая публічная дыскусія. Пасьля гэтага госьці пакінулі канферэнц-залу Дома літаратараў.

На нарадзе былі прынятыя адозва "Да грамадзян Беларусі", "Рэкамендацыі па стварэньні груп падтрымкі", інш. праграмныя дакументы.

● 2Ілістапада. У Доме кіно сабраліся прадстаўнікі творчых саюзаў рэспублікі, каб абмеркаваць праекты паправак да Канстытуцыі СССР і Закон аб выбарах народных дэпутатаў СССР. Большасьцю галасоў прыняты зварот да Прэзідыуму Вярхоўнага Савету СССР з прапановай зьняць з парадку дня сесіі пытаньне аб папраўках, працягнуць абмеркаваньне з мэтай вылучэньня альтэрнатыўных праектаў і вынясеньня іх на ўсенародны рэферэндум.

● 22 лістапада. У Беларускім дзяржаўным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы адбыўся дабрачынны сьпектакль па п"есе І.Мажеева "Надзея Путніна. Ёе час, ёе спадарожнікі." Зборы ад сьпектакля, прысьвечанага ахвярам сталінізму, былі пералічаныя ў фонд таварыства "Мартыралог Беларусі."

● 7 сьнежня. У Мінску, у Першамайскім раённым судзе павінна была разглядацца справа старшыні таварыства "Мартыралог Беларусі" З.С.Пазьняка, якога абвінавачваюць у арганізацыі мітынгу-рэквіему "Дзяды" 30 кастрычніка г.г. Паводле адваката З.Пазьняка, справа сфабрыкаваная непісьменна: факты праверкай не пацьвердзіліся і дакументы былі адкліканыя пракуратурай горада на **дадатковае сьледства.**

Перад меўшым адбыцца паседжаньнем ля будынку суда сабраўся шматлікі натоўп. Прысутнічалі карэспандэнты рэспубліканскіх і цэнтральных газет, тэлебачаньня, радыё. З.Пазьняк адказаў на пытаньні журналістаў.

# ІНФАРМАЦЫЯ

• Рэгістрацыя групаў падтрымкі Беларускага Народнага Фронту за перабудову "Адраджэньне" праводзіцца па адрасе: Мінск, вул.Фрунзе,5; СП БССР. Дзяжурнаму аргкамітэта БНФ можна пакінуць заяўку на выступ лектара -- з паданьнем тэмы гутаркі.

• Аргкамітэт БНФ абвяшчае конкурс на эмблему Беларускага Народнага Фронту "Адраджэньне". Прапановы прымаюцца па адрасе: Мінск, вул.Фрунзе,5; Дом літаратара.

• Дзякуем усім тым, хто накіраваў грашовыя сродкі ў фонд БНФ "Адраджэньне".

Грашовыя паштовыя пераводы ў фонд БНФ просім накіроўваць на разьліковы рахунак 164 804 Першамайскага аддзьдзяленьня Жылсацбанку, код банку 40021, ашчадная каса № 8006/0112, рахунак 37 352, Садоўскаму Пятру Вікеньцьевічу.



Па даручэньні Аргкамітэту БНФ нумар падрыхта-